

15 vragen over het verzet tegen Ceta

Europa kijkt deze week gespannen naar de Walen die de ondertekening van een vrijhandelsverdrag met Canada blokkeren. Waarom doen ze dat en wie wint er bij CETA?

Hebben de Walen gelijk? En nog 14 vragen over CETA

Door onze correspondent **Stéphane Alonso**
BRUSSEL

De ondertekening van handelsverdrag CETA, tussen de EU en Canada, stuit op verzet van het Waalse regioparlement. Behalve België hebben alle andere 27 lidstaten al groen licht gegeven. Vijftien vragen over het verdrag.

1. Wat is CETA eigenlijk?

CETA staat letterlijk voor *Comprehensive Economic and Trade Agreement*. Het is een handelsverdrag waarover Canada en de Europese Commissie, namens de 28 Europese lidstaten, vijf jaar hebben onderhandeld, van 2009 tot 2014. De volledige tekst van het akkoord werd in september 2014 openbaar gemaakt. De bedoeling is om het vanaf begin volgend jaar gefaseerd in werking te laten treden. Dat dit nog zo lang heeft geduurd komt doordat het in 24 Europese talen moest worden vertaald en door juristen binnenstebuiten is gekeerd.

2. Wat levert dit verdrag op, en wie profiteert ervan?

Critici vinden dat CETA vooral de belangen van het bedrijfsleven dient, en dat burgers en consumenten het nakijken hebben. Dit is wat de Commissie erover zegt: vrijwel alle bestaande handelstarieven komen te vervallen. Dat scheelt EU-exporteurs 600 miljoen euro op jaarbasis. Nederland exporteerde volgens cijfers van het ministerie van Economische Zaken vorig jaar voor 3 miljard euro aan goederen naar Canada, en importeerde voor 1,4 miljard euro. Voor de hele EU geldt dat vorig jaar voor 35 miljard naar Canada werd geëxporteerd, de importwaarde was 28 miljard euro. Ook Europese boeren zouden profiteren, omdat 92 procent van al hun producten straks belastingvrij naar Canada kan. Voor de consument is de extra concurrentie in de landbouw volgens de Commissie goed, omdat het voor lagere prijzen en meer keuze kan zorgen. 'Gevoelige producten' zoals rund- en varkensvlees, mais en zuil-

vel blijven deels beschermd. Bijzondere merknamen en producten uit EU-regio's, zoals Parmaham en Roquefort, zijn straks in Canada beschermd.

3. Wat is er aan de hand?

De Europese Commissie onderhandelt, de lidstaten geven hiervoor het mandaat, en het Europees Parlement keurt goed of af - dat is de staande praktijk bij handelsverdragen. Ratificatie door nationale parlementen is niet nodig. De Commissie besloot hier voor de zomer echter een uitzondering op te maken voor CETA, gezien de gevoeligheden over het verdrag. Dit betekent dat 28 nationale parlementen en 10 regionale parlementen bepaalde delen van het akkoord - de meest controversiële - moeten ratificeren. De rest van het verdrag kan alvast 'op voorlopige basis' in werking treden. Voorwaarde is wel dat het ook wordt ondertekend. Maar het Waalse regioparlement weigert de federale regering in Brussel hiervoor toestemming te geven.

4. Wat is de belangrijkste kritiek van de Walen?

De Walen, die op dit moment nauwelijks handel drijven met Canada, zien CETA als een bedreiging voor hun landbouw en voor milieu- en arbeidsnormen. Maar ze lijken boven alles bezorgd over de investeringsbescherming in het verdrag. Via een speciaal arbitragemechanisme kunnen bedrijven, buiten de reguliere rechtsgang om, claims indienen tegen staten die voor investeringen schadelijke besluiten nemen.

5. Hebben de Walen een punt?

Investeringsbescherming is een zeer omstredden fenomeen, ook Wereldhandelsorganisatie WTO is er kritisch over. Het voornaamste bezwaar is dat het zou leiden tot 'regulatory chill' - staten zouden door de claimcultuur afzien van beslissingen die mogelijk wel in het belang

Graffitioprotest in Brussel tegen vrijhandelsverdrag CETA.

van hun burgers zijn. In de arbitrage-oude-stijl, bekend als ISDS, besloten arbiters bovendien achter gesloten deuren. Mede om die reden kwam de Commissie eind 2015 met ICS (Investor Court System), een meer permanent en openbaar hof, en een reeks nieuwe regels die claims minder gemakkelijk moeten maken. De Walen zijn er echter niet gerust op en eisen extra garanties. Oorspronkelijk diende de arbitrage om investeringen te beschermen in politiek instabiele landen, tussen westerse landen is dit minder gebruikelijk. Critici waarschuwen voor een 'claimcultuur', omdat Amerikaanse bedrijven met een vestiging in Canada straks in principe ook in de EU zaken kunnen aanspannen.

6. Waarom telt het meer dan 1.500 pagina's?

De Engelstalige versie van het verdrag beslaat zelfs 1.600 pagina's. De verdragstekst zelf, bestaande uit 30 hoofdstukken, is niet zo lang

(230 pagina's). Daarna volgen 500 pagina's aan annexen en vanaf pagina 720 een lange reeks uitzonderingsbepalingen, voor alle 29 betrokken landen. Zo behoudt de Canadese provincie New Brunswick een monopolie op de gokindustrie en kan Polen te allen tijde maatregelen nemen om de levering van ambulancediensten te garanderen. Een groot deel wordt besteed aan het uitleggen van begrippen en het benoemen, ook per land, van de overheidsinstellingen waarop het verdrag van toepassing is.

7. Gaan de kwaliteitsnormen omlaag?

„Nee”, schrijft de Commissie stellig op haar website. „Canadese producten kunnen alleen worden geïmporteerd en verkocht in de EU als ze volledig aan onze regels voldoen.” De strenge EU-regels tegen hormoonvlees of genetisch gemodificeerde gewassen blijven ook van kracht met CETA. Ook benadrukt de Commissie keer op keer dat overheden straks vrijuit be-

leid kunnen blijven maken op het gebied van milieu, gezondheid en veiligheid, en dat dit op geen enkele manier wordt beperkt door het verdrag. Maar blijft dat ook zo? Wat veel stof doet opwaaien is de oprichting van een werkgroep die gaat onderzoeken of bepaalde regelgeving over en weer beter op elkaar kan worden afgestemd. Critici zien dit als een verholde poging om de politiek buitenspel te zetten en technocraten vrij spel te geven. De Commissie zegt dat het over „uitwisseling” van 'best practices' gaat.

8. Verliezen mensen banen?

Handelsverdragen leiden altijd tot meer concurrentie en dus ook tot banenverlies. Maar het idee erachter is dat ze per saldo juist voor meer handel en dus meer werk zorgen. Onderzoeken hierover spreken elkaar tegen, en de Commissie is daar, anders dan in het verleden, ook minder stellig over. CETA „kan” tot meer banen leiden, zegt ze. Door het handelsakkoord

met Zuid-Korea gingen er in de afgelopen vier jaar 55 procent meer EU-producten naar dat land. De dienstexport steeg met 40 procent. De Commissie wijst er ook op dat met elke miljard euro aan export in de EU ongeveer 14.000 banen zijn gemoed, en dat banen beter betalen als ze aan uitvoer zijn gerelateerd.

9. Is CETA nu definitief van de baan?

Nee. Door het Waalse nee kan de ondertekening van het verdrag wel grote vertraging opleveren. Dit had donderdag moeten gebeuren op een EU-Canada-top. Volgens Europees 'president' Tusk is het nog steeds mogelijk dat deze doorgaat, zo liet hij maandag weten na overleg met de Canadese premier Trudeau. Zolang iedereen met elkaar in gesprek blijft, en daar lijkt het vooralsnog op, is CETA echter nog niet verloren.

De Waalse premier Magnette benadrukt zelf dat hij niet bij voorbaat tegen het verdrag is,

maar wel meer tijd nodig heeft om er een beter akkoord van te maken. Binnen de Commissie werd maandag ook op uitstel gezinspeeld, mogelijk tot december. En de Canadezen zijn weliswaar pijnlijk, maar zitten nog steeds aan tafel, al zeggen ze wel dat zij uitonderhandeld zijn en de EU nu zelf aan zet is om CETA over de streep te krijgen. Brussel kan de Walen niet overrulen. De Belgische federale regering kan dat zelf immers ook niet - zo zit het Belgische bestel nu eenmaal in elkaar.

10. De Walen voelen zich overvallen. Terecht?

Je kunt ook vragen: hebben de Walen wel zitten optellen? Over CETA wordt al ruim zeven jaar gepraat. Nieuwssite *Politico* meldde maandag dat de zeven Walen in het Comité van de Regio's, de 350-koppige EU-assembly van lokale en regionale afgevaardigden, in de afgelopen zeven jaar nog nooit iets over CETA hebben gezegd of gevraagd. De Parti Socialiste (PS), die nu tegen het verdrag te hoop loopt, verleende bovendien volop steun aan CETA zolang de partij in de federale regering zat (tot 2014). Nu de Vlamingen daar domineren, is de PS opeens tegen. Europarlementariër Marietje Schaake (D66) spreekt van „beschemend politiek opportunisme”. De Waalse premier Paul Magnette vroeg vorige week om begrip omdat zijn regio „pas twee weken aan de onderhandelingstafel” zit. Dat klopt ook, maar de vraag is wel of de Walen zelf niet veel te laat wakker zijn geworden.

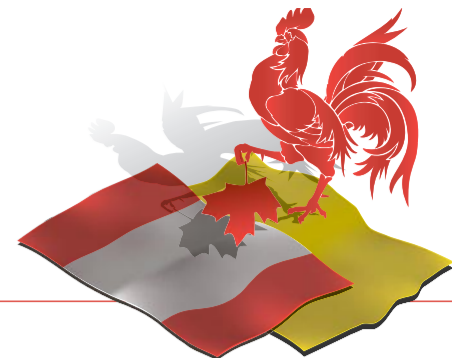
11. Als de Walen akkoord gaan, zijn dan alle obstakels weggenomen?

In principe wel. Behalve België zijn alle overige lidstaten akkoord. Roemenië en Bulgarije hebben de afschaffing van de Canadese visumplicht voor hun burgers weliswaar aan de goedkeuring van CETA gekoppeld, maar een compromis lijkt in de maak. Er kunnen altijd nieuwe hordes ontstaan, als andere parlementen bijvoorbeeld door de Walen geïnspireerd raken. In het parlement van de regio Brussel broeit het al.

Een referendum is natuurlijk ook nog mogelijk, maar in Nederland kan dat bijvoorbeeld alleen als CETA al is getekend en (deels) van kracht is, net als indertijd met het associatieverdrag met Oekraïne. Ook het ratificatieproces dat in alle EU-landen moet plaatsvinden, belooft nog een wilde rit te gaan worden. Tenzij CETA 'op voorlopige basis' een groot succes blijkt te zijn en de ergste horrorscenario's niet uitkomen. Dat is ook precies de reden waarom de Commissie graag snel een begin wil maken met het verdrag, al is het maar gedeeltelijk.

12. Wat zijn de gevolgen voor Europa als CETA klappt?

Het zou vooral veel gezichtsverlies opleveren, en de EU maakt in recente crises, rondom bijvoorbeeld de euro en vluchtelingen, al zo weinig een daadkrachtige indruk. Bovendien is het de vraag met welke landen de EU nog wel af-

spraken kan maken, als het zelfs met een land als Canada niet lukt. „Het idee dat je als blok afspraken maakt met derde landen geeft ons de beste onderhandelingspositie”, zegt Schaake van D66. „Als lidstaten hier niet voor willen staan moeten ze daarvoor uitkomen en de gevolgen van een zwakker Europa accepteren.”

13. Is CETA vergelijkbaar met het Europees-Amerikaanse handelsakkoord TTIP?

Nee. TTIP, het handelsakkoord dat de EU met de VS wil sluiten, is vele malen groter. De handel met Canada is bijna tien keer kleiner dan die met de VS. Zowel de negatieve als positieve gevolgen van TTIP zullen veel groter zijn. De onderhandelingen met de Amerikanen verlopen nu overigens al uiterst moeizaam, de kans dat het verdrag snel wordt gesloten, lijkt verkleint, met een machtswisseling in de VS op komst. De Canadezen accepteerden de Commissievoorstellen rondom de investeringsbescherming snel, terwijl de onderhandelingen eigenlijk al lang voorbij waren. De Amerikanen zijn tot nu toe veel minder welwillend. Als CETA mislukt, wordt TTIP helemaal een moeilijk verhaal.

14. In Nederland willen sommigen een referendum tegen CETA als dat wordt getekend. Hoe zit dat?

Pas na parlementaire goedkeuring door Tweede en Eerste Kamer en als de 'ratificatiewet' in het *Staatsblad* is verschenen kunnen burgers de procedure starten om een raadgevend referendum af te dwingen. Dat verloopt via de Kiesraad die binnen vier weken minstens tienduizend handtekeningen moet ontvangen voor een inleidend verzoek. Als dat is goedgekeurd moeten de initiatiefnemers vervolgens binnen zes weken 300.000 handtekeningen verzamelen voor het definitieve verzoek. De kans dat deze aantallen worden gehaald is aanzienlijk, gezien het grote aantal maatschappelijke organisaties (vakbonden, milieubeweging) dat zich verzet. Voor deze organisaties is het een kwestie van leden mobiliseren. Alleen de FNV telt al meer dan een miljoen leden. De kans op een raadgevend referendum - waar de regering zich niet aan hoeft te houden - is dus groot.

15. Had Rutte ook veel harder nee moeten zeggen in Brussel?

Nederland is binnen de Europese Unie traditioneel een van de grootste pleitbezorgers van vrijhandel. Vandaar ook de steun voor verdragen als CETA en TTIP die door de regering worden beschouwd als een zo goed mogelijke garantie voor grenzeloze handel.

M.m.v. Mark Kranenburg (in Den Haag)